

Raadsvergadering d.d. : 16 mei 2024 opiniërend en 30 mei besluitvormend

Agendapunt :

Onderwerp : Soortenmanagementplan

Portefeuillehouder : wethouder K. ten Brink

Datum : 23 april 2024

Onderwerp

Soortenmanagementplan

Voorgesteld besluit

1. Een budget van € 575.000, - beschikbaar te stellen voor het opstellen van een pre-SMP en SMP.
2. Het benodigde bedrag te dekken uit de vrije algemene reserve.
3. De zesde begrotingswijziging goed te keuren.

Inleiding

Voor 2030 is de doelstelling van het Klimaatakkoord om 1,5 miljoen bestaande woningen te verduurzamen. Ook woningen in particulier bezit moeten worden verduurzaamd.

Gebouwbewonende soorten

Spouwmuren en daken van de te isoleren woningen zijn zeer geschikt als verblijfplaats voor vleermuis- en vogelsoorten. Het verstoren en doden van deze zogenoemde “gebouwbewonende” soorten en het vernielen van hun verblijfplaatsen is op basis van de Omgevingswet verboden.

Gerechtelijke uitspraak

Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State gelden er strenge voorwaarden om te voldoen aan de Wet natuurbescherming bij het isoleren van woningen en gebouwen. Voor het isoleren van woningen met verblijfplaatsen van beschermde vogels en vleermuizen is een ontheffing van de Omgevingswet nodig. Op basis van deze uitspraak zou per project een ecologische QuickScan en indien dat uit de QuickScan blijkt een uitgebreid ecologisch onderzoek nodig zijn. Daarnaast zouden er per woning maatregelen getroffen moeten worden waarmee, de met het isoleren komen te vervallen, verblijfplaatsen gecompenseerd worden. Voor particuliere woningeigenaren zijn deze onderzoeken ingewikkeld en kostbaar. Hierdoor zou er een hoge drempel kunnen ontstaan voor woningeigenaren om aan de slag te gaan met verduurzaming, waardoor dit vertraagt of stagneert.

Soortenmanagementplan

Om hiervoor een oplossing te bieden stimuleert het rijk de ontwikkeling van een Soortenmanagementplan (SMP) door gemeenten. In een SMP wordt op basis van ecologisch onderzoek voor een groter gebied bekeken waar welke soorten voorkomen, hoe groot populaties zijn en waar nest- en verblijfplaatsen zich bevinden. Op basis daarvan wordt een plan opgesteld om het verdwijnen van nest- en verblijfplaatsen en het verstoren van dieren te compenseren en het leefgebied te verbeteren. Hiermee wordt het mogelijk om particuliere woningen te verduurzamen, waarbij gebouwbewonende soorten worden beschermd en de zorgplicht vanuit de Omgevingswet wordt gewaarborgd.

Gebiedsontheffing

Op basis van een door de gemeente opgesteld SMP verleent de provincie, als bevoegd gezag, een gebiedsontheffing aan de gemeente, waardoor particulieren niet zelf per project ecologisch onderzoek uit hoeven te laten voeren en een ontheffing aan te vragen. Het is niet mogelijk om één SMP voor de hele provincie Drenthe op te stellen. Daarom moeten gemeenten dit zelf regelen.

Tijdelijke gebiedsontheffing

Het opstellen van een SMP kost tijd. Voorafgaand aan de vaststelling van een SMP door de gemeente en de verlening van de gebiedsontheffing, kunnen provincies een tijdelijke gebiedsontheffing verlenen als er volgens een specifieke aanpak wordt gewerkt. Dit heet de pre-SMP aanpak.

Met het pre-SMP wordt de isolatie van particuliere woningen in die gemeente per direct legaal.

Een voorwaarde voor de tijdelijke ontheffing is dat volgens de SMP-methode gewerkt wordt en dat de gemeente een SMP-onderzoek heeft opgestart. Een pre-SMP-ontheffing kan alleen door gemeenten worden aangevraagd.

In het pre-SMP wordt op basis van het populatie onderzoek, dat in opdracht van de provincie Drenthe is uitgevoerd, een compensatieplan gemaakt en uitgevoerd voor het aantal te compenseren verblijfplaatsen. Wanneer de gemeente dit doet en opdracht heeft verstrekt tot het uitvoeren van het SMP, kan de tijdelijke ontheffing pre-SMP worden aangevraagd.

Provincies kunnen daarbij als voorwaarde stellen dat dit voor maximaal 2 jaar geldt. Deze tijdelijke ontheffing overbruggt de tijd die het onderzoek voor het SMP en de daarop gebaseerde definitieve 10-jarige ontheffing vraagt. Voor een beschrijving van de procedure om tot een SMP te komen wordt verwezen naar bijlage 1.

Kosten

De kosten voor het pre-SMP het SMP en het uitvoeren van de compenserende maatregelen samen worden geraamd op € 600.000. Omdat het zeker is dat er € 25.000, -subsidie beschikbaar is, is er nog € 575.000, - nodig.

Met dit voorstel vragen wij uw raad budget beschikbaar te stellen voor het opstellen van een pre-SMP het SMP en het uitvoeren van de compenserende maatregelen, waarmee de tijdelijke ontheffing van maximaal 2 jaar en daarop volgend de 10-jarige gebiedsontheffing kan worden aangevraagd.

Beoogd effect

Het verduurzamen van particuliere woningen, waarbij gebouwbewonende soorten worden beschermd en de zorgplicht vanuit de Omgevingswet wordt gewaarborgd.

Argumenten

1.1 Hiermee houden we ons aan de wettelijke verplichtingen in het kader van de Wet Natuurbescherming en de Omgevingswet zonder particuliere woningeigenaren hiermee te belasten.

Met behulp van het pre-SMP en SMP kan een (tijdelijke) gebiedsontheffing aangevraagd worden. Met deze gebiedsontheffing en uitvoering van het plan voor compenserende maatregelen wordt voldaan aan de wettelijke verplichtingen zonder dat particuliere woningeigenaren hier individueel mee worden belast.

1.2 Hiermee zorgen we ervoor dat er geen extra (financiële) drempel is voor particuliere woningeigenaren, waardoor dit geen negatief effect heeft op de ambities op het gebied van duurzaamheid.

De kosten voor het uitvoeren van een ecologisch onderzoek, het aanvragen van een ontheffing en het aanbrengen van compenserende (mitigerende) maatregelen zijn aanzienlijk voor een particuliere woningeigenaar. De kosten bedragen ca. € 5.000, - tot € 9.000, - per woning. Kosten waarvoor particulieren geen subsidie kunnen krijgen. Voor kleinschalige activiteiten zoals spouwmuurisolatie is deze onderzoeklast, met bijkomende kosten en vertragende werking, dusdanig hoog dat deze vaak niet meer in verhouding staat tot de omvang en kosten van de voorgenomen ingreep. Het zou daarmee een extra (financiële) drempel opwerpen voor woningeigenaren om te verduurzamen. Met het opstellen van een (pre) SMP wordt deze drempel weggenomen en hoeft er hierdoor geen vertraging of stagnering te ontstaan in de verduurzaming van woningen.

Daarnaast wordt er veel werk van gemaakt om woningeigenaren te motiveren hun woning te verduurzamen/isoleren. Hiervoor worden bijvoorbeeld subsidies verstrekt en er wordt door de energiecoaches informatie over het verduurzamen van woningen verstrekt. Dan is het noodzakelijk dat isolatiewerkzaamheden op een goede wijze met oog voor de beschermde soorten onder een provinciale ontheffing uitgevoerd kunnen worden.

1.3 Met het opstellen van een Pre-SMP kan een tijdelijke ontheffing aan worden gevraagd.

Een SMP heeft een ontwikkeltijd van 1 tot 2 jaar en is dus niet op korte termijn inzetbaar. Om gebouwbeboude soorten als vleermuizen te beschermen én de ambities voor de verduurzaming van woningen van particulieren mogelijk te maken, is het pre-SMP ontwikkeld.

1.4 Door dit budget in een keer beschikbaar te stellen kan de aanbesteding voor het opstellen van het pre-SMP/SMP gecombineerd starten en de opdracht gecombineerd worden uitgevoerd.

Omdat het pre-SMP en het SMP inhoudelijk sterk met elkaar verweven zijn is het wenselijk om de werkzaamheden voor het pre-SMP en het SMP in één opdracht aan te besteden. Dat zorgt tevens voor tijdswinst en voorkomt dat er twee aanbestedingsprocedures met als uitkomst mogelijk twee verschillende adviesbureaus ontstaat. Door de opdracht in één keer aan te besteden kan de opdracht efficiënter en effectiever worden uitgevoerd.

Alle gemeenten in Nederland moeten een pre-SMP/SMP uitvoeren. De capaciteit bij de ecologische adviesbureaus die het onderzoek moeten uitvoeren is beperkt. Daarom is het zaak zo spoedig als mogelijk aan te besteden, omdat we anders achteraan in de rij aansluiten.

Dat heeft tot gevolg dat de benodigde middelen, € 600.000, - voor de hele opdracht beschikbaar moeten zijn om de het werk te mogen aanbesteden. De uitgaven worden in termijnen gedaan maar het budget voor de totale opdrachtwaarde moet wel gedekt zijn.

1.5 Het opstellen van het (pre)SMP vraag specialistische kennis.

Het uitvoeren van het ecologisch onderzoek is een arbeidsintensief proces en vraagt specifieke kennis. Hierdoor is de inzet van een ecologisch-adviesbureau noodzakelijk.

1.6 In het SMP worden alle 35 dorpen en kernen binnen de gemeente meegenomen.

Door in het onderzoek alle dorpen en kernen mee te nemen kunnen alle eigenaren van particuliere woningen binnen deze 35 dorpen en kernen gebruik maken van de gebiedsontheffing. De provincie Drenthe staat op dit moment op het standpunt dat eigenaren van woningen in het buitengebied geen gebruik mogen maken van de gebiedsontheffing.

De opdracht voor het SMP uitbreiden naar alle woningen in het buitengebied is niet haalbaar. Het zal enorm veel extra capaciteit van de ecologen vragen en daarmee zullen de kosten navenant stijgen. Wij schatten in dat de benodigde capaciteit om, naast alle kernen en dorpen, ook alle vrijstaande particuliere woningen in het buitengebied te onderzoeken er bij de ecologische adviesbureaus niet is.

2.1 Met de dekking van het budget uit de VAR blijven we binnen de afgesproken financiële kaders.

Op dit moment zit er een bedrag van € 7,8 miljoen in de Vrije Algemene Reserve (VAR). Dit is de stand per 1 januari 2024 inclusief de bijstellingen uit de najaarsnota 2023.

Na uitname van de € 575.000, - voor het SMP resteert nog een bedrag van € 7,2 miljoen. Dit is ruim boven het afgesproken bodembedrag van € 3,0 miljoen.

2.2 Om aanspraak te kunnen maken op de subsidie uit de eerste tranche is het noodzakelijk het werk zo spoedig als mogelijk aan te besteden.

Vanuit het Rijk zijn in december 2023 financiële middelen beschikbaar gesteld aan alle provincies ten behoeve van het ondersteunen van gemeentes om natuur inclusief isoleren te versnellen. De middelen worden verdeeld in twee tranches. In de eerste tranche is een bedrag gereserveerd van ca. € 1,5 ton voor gemeente Aa en Hunze. Echter in de eerste tranche is slechts budget beschikbaar voor de helft van de gemeenten. Zie ook bijlage 4, subsidies.

De gemeenten die kunnen aantonen een contract te hebben gesloten met een ecologisch adviesbureau voor het uitvoeren van een SMP komen als eerste in aanmerking voor deze subsidie. De provincie Drenthe hanteert daarbij het principe wie het eerst komt die het eerst maakt.

Daarmee is het duidelijk dat gemeenten hun recht op subsidie gelden niet verliezen wanneer deze de benodigde middelen eerst zelf ter beschikking stellen.

3.1 Een begrotingswijziging is noodzakelijk voor de financiële verwerking van het besluit.

Wanneer uw raad instemt met het beschikbaar stellen van het budget vraagt dit een begrotingswijziging waarmee het besluit financieel verwerkt wordt in de begroting 2024.

Kanttelingen

1.1 De financiële afweging wordt niet binnen de reguliere procedure voor het opstellen van de begroting gemaakt.

Idealiter worden dergelijke uitgaven meegenomen bij het reguliere proces voor opstelling van de begroting zodat uw raad in zijn totaliteit een afweging kan maken. Bij het opstellen van de begroting van 2024 was het SMP nog niet bekend als onderwerp en kon daarom ook niet worden meegenomen. Alle gemeenten in Nederland moeten een pre-SMP/SMP uitvoeren. De capaciteit bij de ecologische adviesbureaus die het onderzoek moeten uitvoeren is beperkt. Daarom achten wij het van belang zo spoedig als mogelijk aan te besteden, omdat we anders achteraan in de rij aansluiten. Dit maakt het niet wenselijk te wachten tot de behandeling van de begroting 2025, waardoor we dit voorstel nu separaat aan uw raad voorleggen.

1.2 Het opstellen van een (pre) SMP is geen verplichting voor gemeenten.

Er geldt geen wettelijke verplichting voor gemeenten om een (pre) SMP op te stellen. De verantwoordelijkheid blijft dan bij de particuliere woningeigenaar liggen. De verwachting is dat dit een groot negatief effect zal hebben op verduurzaming van woningen, waarbij het vanwege het gebrek aan ecologische bureaus sowieso maar zeer de vraag is of het praktisch mogelijk is de onderzoeken uit te laten voeren. Vanwege het belang van verduurzaming van particuliere woningen en de wens om deze last niet bij inwoners neer te leggen, is het wat ons betreft wenselijk om als gemeente een (pre) SMP op te stellen, ondanks dat het geen wettelijke verplichting is.

1.3 Er is nog onduidelijkheid over particuliere woningen in het buitengebied.

De ontheffing pre-SMP/SMP geldt vooralsnog alleen voor de particuliere woningen binnen de onderzochte woonkernen die worden meegenomen in het pre-SMP/SMP. Er wordt landelijk wel gezocht naar een oplossing waarbij de ontheffing ook voor particuliere woningen in het buitengebied geldig is. Wij volgen deze ontwikkeling.

1.4 Mogelijk kan een deel van de kosten gedekt worden uit subsidies en is uiteindelijk minder budget nodig.

Er zijn en/of komen diverse middelen (deels) beschikbaar die mogelijk gebruikt kunnen worden voor de dekking van de kosten van het pre-SMP/SMP, de compenserende maatregelen en het opstellen van het soortenmanagementplan. Dit betreft subsidies vanuit het rijk en de provincie. Mogelijk kan hier zelfs het volledige bedrag uit gefinancierd worden. Zie ook bijlage 4, subsidies. Op dit moment is echter slechts een bedrag van € 25.000, - aan subsidie zeker. Voor het overige deel van de opdrachtwaarde is het op dit moment nog niet mogelijk met zekerheid aan te geven om welke bedragen dit gaat en welke voorwaarden er gelden. Daarom kiezen we er voor uw raad voor te stellen om het volledige benodigde budget nu beschikbaar te stellen. In de loop van dit jaar wordt meer duidelijk over wanneer de subsidies worden uitgekeerd en welk deel van de subsidies voor het SMP gebruikt mogen worden. In de planning & control cyclus zullen wij de raad informeren over de stand van zaken met betrekking tot de subsidies.

Financiën

Voor het SMP is een totaal benodigd budget van € 600.000 geraamd.

Om het werk te kunnen aanbesteden is het noodzakelijk dat het benodigde bedrag beschikbaar wordt gesteld. Het geld kan tijdelijk uit de vrije algemene reserve (VAR) worden gedekt. Naar verwachting

kan een groot deel van de kosten uit, nog te ontvangen, subsidies worden betaald. Het bedrag wat uiteindelijk niet nodig is wanneer er subsidies worden toegekend zal terug vloeien in de VAR.

In de loop van dit jaar wordt meer duidelijk over wanneer de subsidies worden uitgekeerd en welk deel van de subsidies voor het SMP gebruikt mogen worden. In de planning & control cyclus zullen wij de raad informeren over de stand van zaken met betrekking tot de subsidies.

Verwachte kosten

Kostensoort	Éénmalig	Meermalig	Totaal
Compensatieplan pre-SMP en maatregelen	€ 70.000, -		€ 70.000, -
SMP-onderzoek en uitvoeren maatregelen	€ 320.000, -		€ 320.000, -
Implementatie door inzet ecooloog	€ 50.000, -	3 jaar	€ 150.000, -
Monitoring 4 keer gedurende 10 jaar	€ 15.000, -	4 keer	€ 60.000, -
Totaal geraamde kosten			€ 600.000, -

Communicatie

Voor het isoleren van woningen waarin beschermde vogels en vleermuizen zitten, is een ontheffing van de Omgevingswet nodig. De gemeente stelt een soortenmanagementplan (SMP) op. Dit voorkomt dat particulieren zelf ecologisch onderzoek moeten laten doen en een ontheffing moeten aanvragen.

Voor het opstellen van een soortenmanagementplan (SMP) is de inzet van een ecologisch adviesbureau noodzakelijk. Dit werk moet zo spoedig mogelijk Europees openbaar worden aanbesteed. Hiervoor is een krediet van € 575.000, - beschikbaar gesteld. Dit is nodig om het isoleren van particuliere woningen zorgvuldig onder een wettelijke ontheffing uit te kunnen voeren. Waarbij gebouwbewonende soorten worden beschermd en de zorgplicht vanuit de Omgevingswet wordt gewaarborgd.

Burgerparticipatie

Nvt.

Uitvoering

Wanneer uw raad heeft ingestemd met het voorstel zal de aanbestedingsprocedure worden opgestart. Vanwege de opdrachtwaarde is dit een Europese aanbesteding.

Uitvoering van de opdracht zal na gunning en na inpassing in de planning van het adviesbureau worden opgestart.

De gemeente gaat een communicatiecampagne opstarten om de inwoners te informeren over het SMP in combinatie met het isoleren van woningen. Ook zal er een persbericht uitgaan, zie bijlage 3.

Wanneer de, tijdelijke, gebiedsontheffing via de provincie Drenthe aan de gemeente is verleend zal de gemeente deze ontheffing doorschrijven naar particulieren en woningcorporaties.

Samenvatting voor publicatie Schakel (max. 5 regels)

Voor het opstellen van een soortenmanagementplan (SMP) is de inzet van een ecologisch adviesbureau noodzakelijk. Dit werk moet zo spoedig mogelijk Europees openbaar worden aanbesteed. Hiervoor is een krediet van € 575.000, - beschikbaar gesteld. Dit is nodig om het isoleren van particuliere woningen zorgvuldig onder een wettelijke ontheffing uit te kunnen voeren. Waarbij gebouwbewonende soorten worden beschermd en de zorgplicht vanuit de Omgevingswet wordt gewaarborgd.

Bijlagen

1. Stappenplan voor gemeenten opstellen pre-SMP en een SMP
2. Raadsbesluit
3. Persbericht SMP
4. Subsidies

Met vriendelijke groet,

Het college van de gemeente Aa en Hunze,

de heer R.L.H. Schoonderbeek
secretaris

de heer A.W. Hiemstra
burgemeester